

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN ZONA BOGHIS-ȘIMLEU SILVANIEI

În anii 1987—1988 am avut ocazia să fac unele investigații cu caracter perieghetic în zona de sud-vest a orașului Șimleul Silvaniei. După cum este cunoscut această microzonă se află în depresiunea Silvaniei, situată între coamele unor munți de la exteriorul lăturii nord-vestice a coroanei munților Apuseni¹.

În cadrul depresiunii se află două bazine hidrografice aparținând râurilor Crasna și Barcău. Văile secundare confluențe râului Crasna au sculptat un relief deluros în depozite geologice aparținând neogenului. Cercetătorul Octavian Clichici precizează, în legătură cu această situație: „Sedimentele cuverturii neogene din Bazinul Șimleului prezintă, din cauza reliefului neregulat al fundamentului grosimi variabile. Ele sunt mai groase în sectorul unde cristalinul este mai scufundat și sunt mai subțiri în zona cu fundament situat mai aproape de suprafață”².

Alți doi cercetători T. Morariu și V. Sorocovschi³ explică originea reliefului actual astfel: „În condițiile evoluției rețelei hidrografice cele două râuri (Crasna și Barcău) și-au creat bazine asimetrice, imprimând acelaș caracter și interfluviilor. Prin acțiunea de modelare exercitată de cele două artere hidrografice, unitatea de relief inițială a fost compartimentată în două bazine depresionare de eroziune (Plopiș — Nușfalău) pe Barcău și Crasna (Șimleu) pe Crasna, încadrate în spațiul corespunzător Depresiunii Șimleului”.

Pentru arheolog configurația reliefului prezintă interes în legătură cu decelarea acelor elemente care aparțin factorului ecologic, adică reprezintă ospitalitatea unei zone în milenii trecute. Ne referim aici la poziția pânzelor acvifere și freatice din structurile reliefului, apoi la orientarea reliefului față de curenții atmosferei, ca și la expunerea terenului față de o captare optimă a radiației solare.

Este importantă altitudinea și linia limitei superioare a reliefului care poate fi dreaptă ori mai mult sau mai puțin ondulată, formînd un relief monticular.

În zona depresiunii Silvaniei se întâlnește un astfel de relief monticular, rezultat din acțiunea agenților de denudație și deflație. Din punct de vedere pedologic la partea superioară a reliefului se află soluri lutoase, denudate. În zona monticuliilor (piscurilor) au fost construiți, în preistorie, tumuli funerari, cînd solurile nu erau denudate, iar culoarea lor brun-roșcată se păstrează acum în calota acestora. Deci, cînd piscul are culoare brună, acolo a fost construit un tumul.

¹ *Geografia României*, III, coord. Dimitrie Oancea, Valeria Velcea, Munții Meseș — Plopiș, cap. red. de Al. Savu.

² Octavian Clichici, *Stratigrafia Neogenului din estul Bazinului Șimleu*, București, 1973, p. 143.

³ T. Morariu, V. Sorocovschi, *Județul Sălaj*, 1972, p. 28.

Metoda de lucru a implicat cunoașterea prealabilă a condițiilor ecologice prin determinarea poziției pânzelor acvifere în cadrul acestui relief, precum și condițiile de micro climat (adosare împotriva curenților nordici, expunere solară).

Înainte de a prezenta modestele mele contribuții perieghetice doresc să arăt că mărturiile trecutului preistoric, antic și medieval din cuprinsul județului Sălaj au stat în atenția mai multor generații, iar grupul cercetătorilor muzeografi care ostensesc de mai mulți ani la Muzeul din Zalău au adus nu numai contribuții arheologice noi, dar au adunat toate informațiile enterioare și le-au sistematizat cu acribie metodică, dovedind competență și adâncă prețuire pentru această categorie de valori.

Nu-mi este în intenție să fac referințe de amănunt nici pentru colaboratorii din alte instituții și zone, nici pentru cei din Muzeul din Zalău, dar, prestigioasa publicație a acestei instituții de cultură „Acta musei porolissensis” mă obligă să menționez câțiva dintre cercetătorii care s-au preocupat de repertoriul arheologic al județului Sălaj. Astfel, contribuțiile din ultimii 15 ani ale colegilor Al.V. Matei și Eva Lakó la repertoriul arheologic au însemnat o activitate complexă din punct de vedere al documentării și anume: identificarea sau verificarea în teren a unui obiectiv arheologic, o atestare sau reconsiderare a informațiilor mai vechi, chair din secolul trecut, o interpretare nouă în viziune ecologică a specificului așezărilor umane din aceasă zonă.

M-am simțit dator să menționez aceste contribuții de care am ținut seama în contactul meu pasager cu zona Șimleului Silvaniei.

Din punct de vedere arheologic, localitatea Nușfalău a devenit cunoscută încă din secolul trecut, când au fost cercetați tumuli care se grupează în șesul Barcăului. Cercetarea acestora a continuat până în deceniul al șaselea al secolului nostru, când s-a confirmat pe deplin apartenența lor la comunitatea slavă stabilită în zonă⁴.

În decursul cercetărilor noastre arheologice am întâlnit două așezări pe teritoriul localității Bochiș și 12 movile. Toate acestea sunt prezentate aici în cuprinsul unui repertoriu. Consider necesar să prezint unele observații referitoare la situația movilelor. Acestea sunt situate pe interfluvii la cotele maxime, de obicei pe cumpăna apelor. Gradul lor de conservare (sau aplatisare) este diferit în funcție de condiția actuală a terenului (arabil sau împădurit). Pe culmea dealului Corhanului se grupează în trei grupe de doi, patru și trei tumuli.

În dealul Malul am înregistrat doar doi tumuli la o distanță mai mare între ei. Din cauza culturilor de porumb nu am putut observa prezența altor tumuli mai mici, grupați în jurul celor mari.

Situația aceasta este specifică pe interfluviul situat la nord de localitate Huseni, în pădurea de pe dealul Culmea. Aici este o primă grupă în care tumuli sunt grupați în șir, la o distanță între 30 m—100 m (1—6), doi sunt alăturați (5, 6). Un alt grup de patru tumuli are distanțe mici între ei (7—10). Acest grup se află spre limita pădurii care este pe cumpăna apelor. Datorită necesității de a delimita pădurea de fâneață,

⁴ Maria Comșa, în *Materiale*, VII. 1961, p. 519—530.

într-o perioadă mai veche a fost construit un șanț. Astfel, factorul antropic mai nou, a afectat această operă antropică mai veche — movilele.

În zona de la nord de acest interfluviu — Culmea — există patru tumuli izolați, dar de dimensiuni mai mari (punctele Husasău, Coasta Vântului, Corlata și Brijiga). La punctul Cuzupei de la vest de Șimleu Silvaniei este un grup de trei movile cu un grad de conservare redus.

Sursele de apă de pe acești versanți au putut atrage grupuri de crescători de vite din perioada de Tranziție la epoca Bronzului, sau din epoca Bronzului, fapt care ar putea explica, iar viitoarele cercetări arheologice ar confirma — prezența aici a acestor necropole tumulare.

Catalogul tumulilor din zona sudică a Șimleului Silvaniei, județul Sălaj

Tumuli situați pe Dealul „Culmea”

Din satul Huseni urcă un drum în direcție nord, în pădurea de pe Dealul Culmea. Când drumul ajunge pe creștetul dealului, ia direcția spre est. Din locul schimbării direcției, la 250 m spre est începe șirul mai multor movile dispuse când pe partea dreaptă (sud) când pe partea stângă (nord) a drumului, al cărui traseu nu urmărește cumpăna apelor, în schimb tumulii sunt amplasați pe cumpăna apelor.

1. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna, județul Sălaj. Se află la 250 m de locul unde drumul dinpre sat, își schimbă direcția spre est. Este pe partea stângă a drumului. I: 3 m; D: 35 m.

2. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Se află la 100 m est de tumulul nr. 1, fiind situat pe partea dreaptă a drumului, în direcție estică. I: 3,5 m; D: 40 m.

3. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Se află la 30 m est de tumulul nr. 2, pe partea dreaptă a drumului. I: 1 m; D: 20 m.

4. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Se află la 30 m est de tumulul nr. 3, pe partea dreaptă a drumului. I: 1 m; D: 30 m.

5. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Se află la 30 m est de tumulul nr. 4, pe partea stângă a drumului. I: 2 m; D: 30 m.

6. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Se află în dreptul tumulului nr. 5, la sud de drum. I: 0,70 m; D: 12 m.

7. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Se află la 150 m de tumulii nr. 5 și 6, pe partea dreaptă a drumului. Spre sud pornește o pantă de 40—45°. I: 6 m; D: 40 m.

8. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Distanța dintre acest tumul și T.8 este de 25—30 m. În acest interval se poate observa o direcție a unei noi cumpene de ape, care se desprinde și se desfășoară spre NNV. În partea stângă (nord) se află teren arabil. I: 3 m; D: 30 m.

9. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. În continuarea cumpenei de ape tumulii anteriori se află și acest tumul, situat în fâneață. I: 2,5 m; D: 25 m.

10. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Este situat în continuare la est de T.9, având I: 2 m; D: 25 m.

11. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. La 300 m de la T.10 în direcție estică se află acest tumul având înălțimea de 1 m și D de 35 m.

12. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. Nu departe de T.11 se află un tumul aplatizat. I: 0,70 m; D: 25 m.

13. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. La o distanță de 50 m spre est se află și acest tumul cu I: 1 m; D: 20 m.

14. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. La o distanță de 100 m spre est, la punctul Tilimamo, situat pe aceeași cumpănă de ape se află și acest tumul. I: 3 m; D: 30 m.

15. *Tumul*, satul Huseni, comuna Crasna. La 200 m de T.14 spre est, pe un muntețel situat pe aceeași cumpănă de ape, se află calota unui tumul impozant, având bornă de gradul 0. Este bine conservat, cu panta de 45°. I: 8 m; D: 50 m.

16. *Tumul*, Șimleul Silvaniei. Se află în direcția nordică, pe cumpăna de ape care pornește perpendicular dintre Z.7—T.8 și la o distanță de câteva sute de metri prin pădure, pe dealul Husasău. I: 3,50 m; D: 40 m.

17. *Tumul*, Șimleul Silvaniei. De la T.16 cumpăna apelor se îndreaptă în direcție vestică, de la punctul Corlata, unde în pădurea de stejar, în apropiere fiind și o pădure de salcâmi, se află o impozantă movilă. I: 6 m; D: 50 m.

18. *Tumul*, Șimleul Silvaniei. De la punctul Corlata, cumpăna apelor se îndreaptă în direcție nordică și la vest de punctul Brijiș, în zonă arabilă, se află un tumul. I: 1,20 m; D: 35 m.

19. *Tumul*, Șimleul Silvaniei. La punctul Cuzupei, situat la vest de oraș, se află un tumul aplatizat pe o formă monticulară. I: 1 m; D: 30 m.

20. *Tumul*, Șimleul Silvaniei. Din apropierea T.17 pornește o altă cumpăna de ape, în direcția orașului Șimleul Silvaniei. La est de această localitate, la punctul Cuzupei, se află un tumul aplatizat în teren arabil. I: 1 m; D: 30 m.

21. *Tumul*, Șimleul Silvaniei. La 40—50 m de T.19, spre sud, se află, tot în teren arabil, un tumul aplatizat. I: 0,90 m; D: 25 m.

22. *Tumul*, Șimleul Silvaniei. Din punctul Husasău, unde este T.16 pornește o culme mai joasă, în direcția orașului Șimleul Silvaniei. În terenul arabil, denumit „Coasta Vântului” se află un tumul. I: 1 m; D: 15 m.

23. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. Pe interfluvium situat la nord de punctul Izvorul Porcului, în apropiere de pădure, se află un tumul. I: 3,50 m; D: 45 m.

24. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. Pe culmea Dealului „Malu”, situat la est de șoseaua Nușfalău-Boghiș, se află un tumul în zonă arabilă, pe cumpăna apelor. I: 1,5 m; D: 35 m.

25. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. La nord de T.23 se află un tumul, în zonă arabilă, pe cumpăna apelor.

26. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. La nord de T.24, perpendicular pe Dealul „Malu”, se desprinde un interfluvium numit Dealul Corhanului, care desparte Valea Silvașului (Vorharyogy), de valea în care este situat satul Huseni. Pe acest interfluvium se află un tumul în teren agricol, situat pe cumpăna apelor. I: 1 m; D: 26 m.

27. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. La est de T.25 se află un tumul în zonă arabilă. I: 1,20 m; D: 25 m.

28. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. Pe aceeași cumpăna de ape se află, la est de T.26, un tumul aplatizat. I: 2 m; D: 35 m.

29. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. La est de T.27 se află un tumul, în zonă arabilă, având caracter aplatizat. I: 1,20 m; D: 30 m.

30. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. La câteva sute de metri de T.28 se află un tumul, situat într-o zonă denudată din zonă arabilă. I: 0,90 m; D: 25 m.

31. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. La est de T.29, tot în zonă de cumpăna a apelor, denudată, se află un tumul aplatizat. I: 1 m; D: 20 m.

32. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. În apropiere de T.30 spre est se află în zonă arabilă, denudată, un tumul. I: 0,80 m; D: 25 m.

33. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. Pe zona cumpenei apelor, spre est de T.31, se află un tumul aplatizat de lucrările agricole și denudare. I: 1 m; D: 25 m.

34. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. În apropiere, spre est de T.32 se află un tumul aplatizat, în zonă arabilă denudată. I: 1 m; D: 25 m.

35. *Tumul*, satul Boghiș, comuna Nușfalău. În pratea de est a grupului celor zece tumuli prezentați anterior pe culmea Dealului Corhanului se află acesta denudat, într-o zonă nisipoasă, deflătată. I: 1,10 m; D: 25 m.

Așezări

I. — *Satul Boghiș, comuna Nușfalău*. În partea de est a localității, peste cumpăna de ape dintre bazinele Barcăului și Crasnei, la obârșia unei văi, se află o puternică sursă de apă la zi, care a fost parțial captată. Localnicii denumesc locul „Fântâna Porcului” sau Koszrbert. În malul ravenei care s-a format în direcție E—V se observă un strat arheologic din care se desprind fragmente ceramice, oase, unele din piatră (percutoare). Puținele materiale arheologice găsite par să aparțină culturilor Coțofeni și Wietenberg. Terenul fiind imas, nu am putut delimita zona de interes arheologic.

II. — *Satul Boghiș, comuna Nușfalău.* Pe valea Silvașului, situată la nord de punctul „Fântâna Porcului”, la cca 2 km de aceasta, în punctul Ujhegy, se află o așezare pe versantul sudic al dealului Corhanului, care a fost identificată în malul șanțurilor laterale ale drumului acesta urcând în direcție nordică, spre culmea dealului, unde sunt și cele două movile. Mai exact, așezarea începe la 100 m de la piciorul pantei. Ea poate fi atribuită culturii Coțofeni și sfârșitului mileniului I, d.Hr.

III. — *Șimleul Silvaniei.* O altă așezare se află la sud de Fabrica de cărămidă, situată la vest de orașul Șimleul Silvaniei. Pe versantul vestic al văii, la punctul Brijigă a fost instalată o conductă pentru apă de la captarea din pânza acviferă, de la jumătatea versantului acestui deal. Pe traseul conductei am identificat complexe arheologice (gropi de bordeie, ș.a.m.d.) din care au rezultat fragmente ceramice ornamentate cu caneluri, având în exterior culoare neagră cu lustru metalic, iar în interior suprafața calcinată la roșu. Suprafața așezării poate avea 1 ha. și prezintă o bună expunere spre S—E, terenul fiind înțelenit. Complexele de locuire aparțin Hallstattului timpuriu.

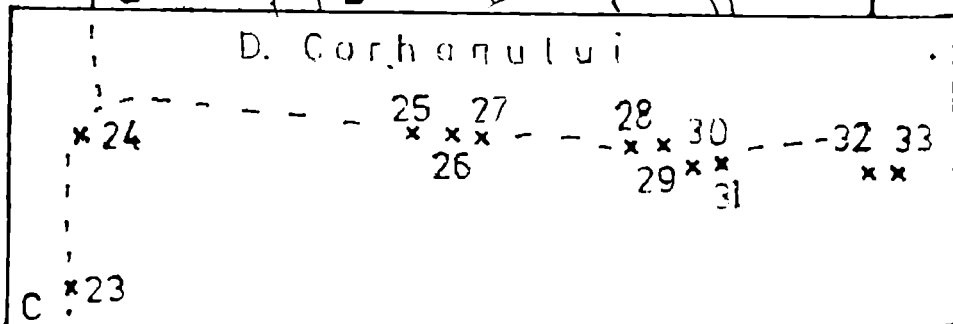
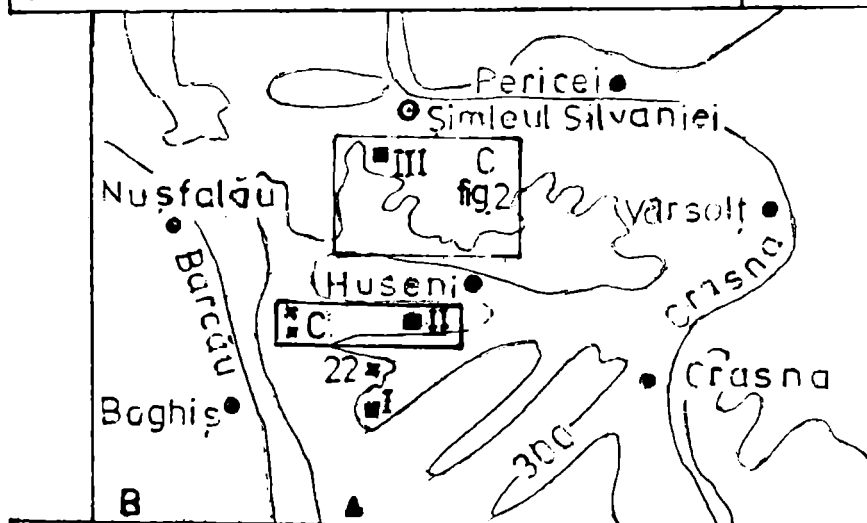
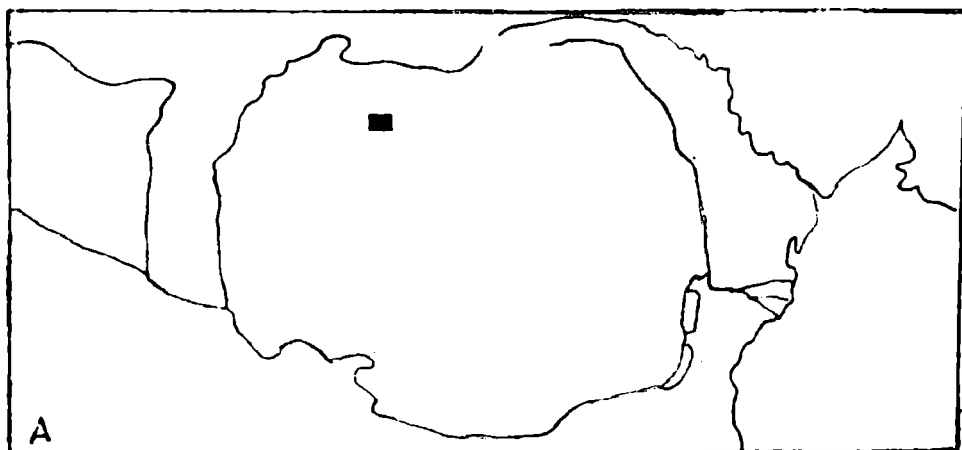
MIHAI BRUDIU

ARCHAEOLOGICAL RESEARCHES IN BOGHIS—SIMLEU ȘILVANIEI AREA

(Summary)

The author presents the results of his researches on the territory of the places Boghiș — Șimleul Silvaniei, Sălaj county. On this occasion, there were identified 35 tumuli, most of them being situated in the forests in the area. These unresearched groups of tumuli could be related to the period of transition to the Bronze Age.

There have also been identified places dating back to the Period of Transition, to the Bronze Age as well as to the Hallstatt.

LEGENDA: × Tumul ■ Așezare

Fig. 1. A, zona cercetată; B, localizarea așezărilor preistorice descoperite; C, poziția tumurilor pe dealul Corhanului.

Fig. 1.A. The researched area; B, setting the discovered prehistorical places; C, the position of the tumuli on the Corhan hill.

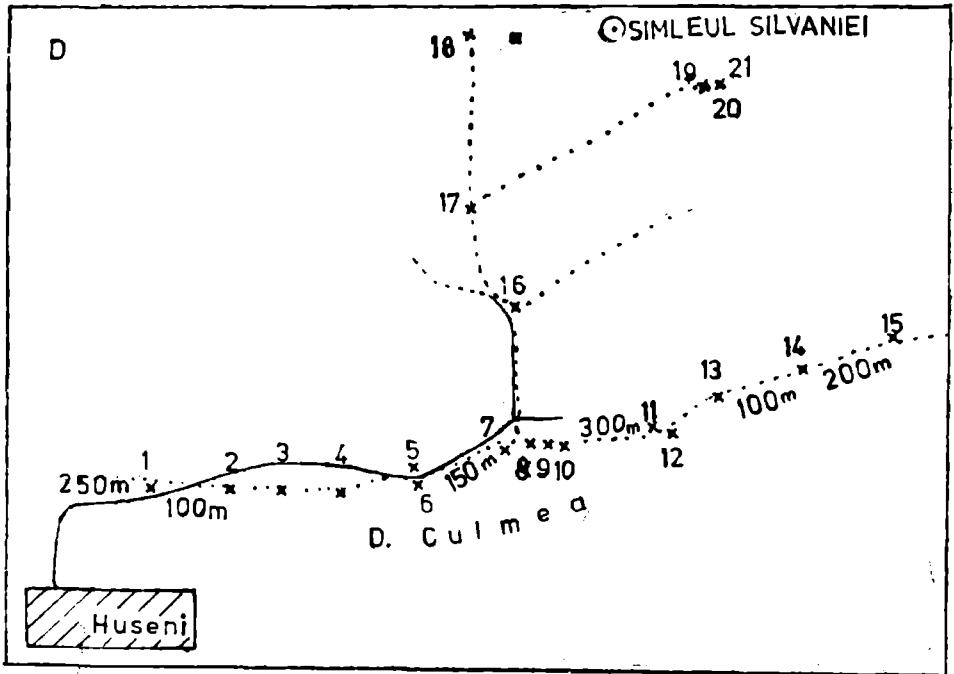

Fig. 2. Poziția tumurilor pe dealul Culmea și din apropierea Șimleului Silvaniei.

Fig. 2.D. The position of the tumuli on the Culmea hill and near Șimleul Silvaniei.

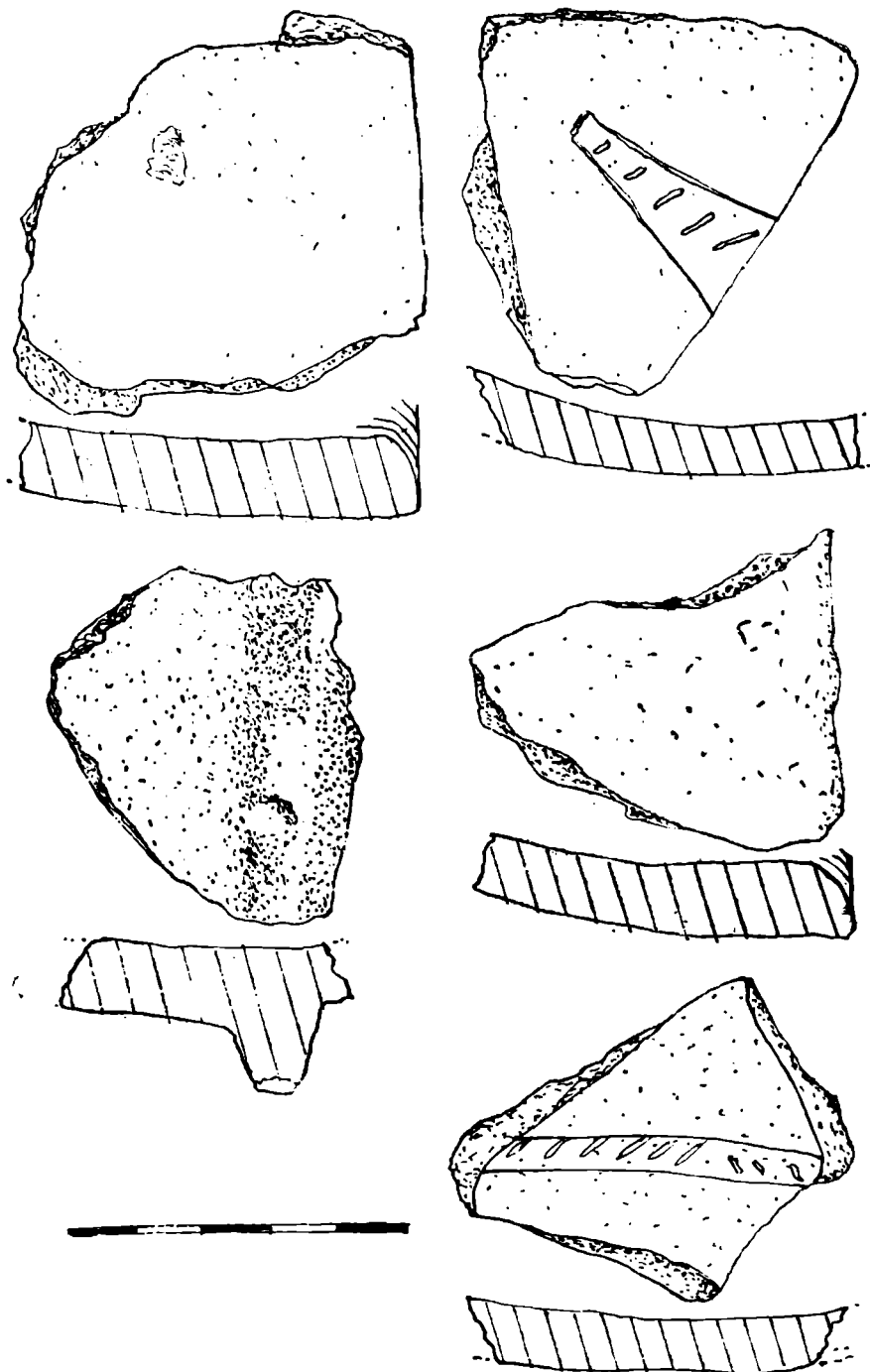

Fig. 3. Fragmente ceramice de la punctul „Fântâna Porcului”, sat Boghiş, comuna Nuşfalău.
Fig. 3. Ceramic fragments at the „Fântâna Porcului”, Boghiş village, Nuşfalău commune.